

Dialectica *și dramaturgia*

Șaizeci de ani nu e puțin într-o evoluție spirituală, dar să nu uităm că cei șaizeci de ani de experiență ai partidului implică nu numai o evoluție, ci și o revoluție spirituală. Această revoluție spirituală a restabilit locul și valoarea dialecticii în gândire, ceea ce pentru teatru, care se hrănește cu dialectică, respiră dialectică, produce dialectică, constituie un argument structural. Dacă poezia poate fi revelație a unei lumi interioare, dacă proza poate fi descripție, relatare, destăinuire, dramaturgia nu poate fi decît tensiune, înfruntare, luptă. Nu e de conceput o piesă-descriere, o piesă-ilustrare, o piesă-odă, o piesă-constatare, o piesă-portret. Cea care profită cel mai mult de pe urma descătușării dialecticii este literatura dramatică. Dar nu numai în sens estetic. Însăși istoria partidului nostru, ca și istoria societății pe care o construim, este o circumstanță a dialecticii. Simpla existență a unui program politic presupune luptă, luptă cu alte programe, luptă cu lipsa de program, luptă cu ideea de program însăși. Dramaturgia nu trebuie să traducă realitatea contemporană în alt limbaj, întrucît și realitatea vorbește limbajul dialecticii. Pentru a gândi și pentru a acționa dialectic, îți trebuie curaj, curajul de a accepta că nimic nu este categoric și definitiv, curajul de a recunoaște eroarea și de a o repara, înlocuind-o fie și cu o eroare mai mică, curajul de a descoperi coeficientul de minciună din adevăr și de a te bate, dacă nu pentru puritatea depălină a adevărului, măcar pentru purificarea treptată a lui, curajul de a nu te împiedica de o piatră conjuncturală sau, dacă te-ai împiedicat, de a nu cădea, sau, dacă ai căzut, de a nu rămîne inert, cînd știi că sensul dialectic al mișcării este bun, curajul de a păstra nestinsă, în orice împrejurare, scîntela spiritului revoluționar, ceea ce nu înseamnă provizia de lozinci și dogme, ci credința în dialectica vieții,

convingerea că nici un accident, nici o greșeală și nici o voință nu poate răsturna sensul mișcării. E ceea ce ne spune partidul, nu numai prin apelul reiterat la păstrarea spiritului revoluționar, ci și prin propria capacitate de a-și reevalua în permanență traiectoriile. Nimic nu e gîndit o dată pentru totdeauna (ar fi trebuit să considerăm și azi că Pămîntul e plat ca o plăcintă) și aceasta e un motiv serios de optimism. În cursul istoriei sale, care nu a fost nici lină, nici schematică, partidul a știut să-și privească în mod lucid drumul parcurs și pe cel de parcurs, să-și descopere și greșelile, exagerările, ezitățile, și să-și reconsidere forțele, opțiunile, metodele. Avem nu numai de meditat asupra acestei înțelegeri active a dialecticii, dar și de studiat, ca obiect profesional, artistic, tipul de autoanaliză și autodepășire propus.

Greșim, așadar, profund cînd ne închipuim că putem scrie sau reprezenta piese bazate pe mici diferende familiale sau de producție, pe ideea că totul e simplu și frumos, problema fiind să descoperi doar aurul din bucata informă de minereu, greșim cînd credem că astfel de piese fără dialectică și fără substanță pot constitui o dramaturgie. Greșim nu numai față de soarta teatrului românesc, dar și față de spiritul dialectic al vieții, față de principiile partidului. Păcătuiam considerînd că există probleme inabordabile în literatura dramatică, teme inoportune, sau prea delicate. Spiritul revoluționar nu poate evita problemele spinose, delicate, dramaturgia nu se poate nutri din altercații mărunte, întrebări inofensive, suferințe false, de tipul aceloră ironizate de geniul lui Teodor Mazilu. În același timp, teatrul nu e chemat să rezolve problemele curente, evident foarte importante, ale producției. Menirea teatrului este de a ne așeza față în față cu noi înșine, de a ne cultiva con-

științele în chip socratic, prin căutarea pînă la suferință a adevărului. Un om care a suferit la teatru, în calitate de spectator, pentru adevăr, care a plîns ori s-a revoltat în fața nedreptății, a minciunii, a terorii înfățișate pe scenă, un om care a rîs de răutate și prostie, în fotoliul de spectator, este mai ușor de cîștigat pentru principiile și normele sociale curente, fiindcă el vine *liber* în împinerea acestora. La teatru, spectatorul s-a *eliberat* de o parte din propriile sale spaime și prejudecăți, de lașitățile și comoditățile acumulate în timp, fiind restituit societății cu un plus de luciditate autoanalitică, cu un simț al responsabilității de pe care au fost scuturate cîteva straturi de praf, cu o mai mare rușine în fața nepăsării. Teatrul nu este pedagogul cu nuiaua și nici ședință, și e bine că nu este așa, căci nimeni nu ar veni să repete, în solemnitatea sălii de teatru, doar o experiență cotidiană. Un om care merge la teatru poate fi mai ușor atras către înțelegerea *binelui*, dar nu poate fi convins în chip direct, nici cu replici, nici cu exemple „din viață”, să rezolve o problemă profesională sau alta. Sînt încredințat că între unul care frecventează barurile și altul care îi frecventează pe Shakespeare și Cehov, cel de-al doilea va fi mai aproape de modelul uman pe care și-l dorește societatea, va fi incomparabil mai receptiv la nevoile ei. Cred că oamenii au nevoie de piese din care să „învețe” cum să gîndească și nu de piese care să-i învețe cum să lucreze într-o profesiune sau alta. O dramaturgie cu adevărat revoluționară nu este o emițătoare de sloganuri; ea poate și trebuie să tulbure inerțiile, să neliniștească, să pună din nou și mereu în discuție așa-zisele probleme definitiv rezolvate. Așa cum însuși partidul le repune mereu în discuție. Din această dialectică a adevărului, nu poate ieși în pierdere decît minciuna. Așadar, cred că teatrul trebuie să dezbată problemele majore ale existenței — cum sînt: sensul vieții, raportul dintre personalitate și societate, raportul dintre libertate și necesitate, problema curajului în fața adevărului, problema rezistenței în fața înclinației spre indiferență egoistă și automutilare morală — și pe cele ale istoriei. Dramaturgia noastră, prin cele mai reprezentative piese ale ei, este azi în această zonă majoră a misiunii sale.

Gîndirea dialectică a adevărului face din dramaturgia noastră contemporană unul dintre argumentele gîndirii revoluționare, gîndire pe care partidul ne-o vrea în stare de perpetuă veghe.

Dumitru SOLOMON

Teatrele — la marea

O dată cu primăvara, pe măsură ce se apropia luna mai, activitatea oamenilor muncii din instituțiile teatrale a cunoscut o intensificare deosebită. Este și firesc. Sînt, în viața poporului nostru, sărbători care mobilizează toate conștiințele, la fapte noi de muncă. Fiindcă numai prin muncă se cîstește, după cum se cuvine, o sărbătoare cum este aceea a partidului nostru, care împlinește, la 8 mai, 60 de ani de muncă, luptă și jertfe închinat poporului român, libertății și prosperității sale.

Asemeni tuturor oamenilor muncii, slujitorii scenei, toți oamenii de teatru omagiază Partidul Comunist Român prin concentrarea tuturor forțelor pe direcția realizării unor spectacole cu bogat conținut politic-ideologic, cu înaltă valoare artistică, oferind unui public din ce în ce mai larg prilejul de a cunoaște, și prin mijlocirea artei teatrale, satisfacția accesului la cultură.

Chiar de la începutul ei, actuala stațiune teatrală, substanțial diferită, sub unele raporturi, de unele stațiuni anterioare, s-a arătat a fi o stațiune a muncii intense, cu rezultate prețioase, cu evidentă eficiență educativă, astfel că nu greșim considerînd-o, în întregul ei, o stațiune închinată aniversării partidului.

Trebuie, de asemenea, să nu uităm, referindu-ne la modul în care se înfățișează viața teatrală, că am pășit într-o etapă

Dan Săndulescu și Nicolae Manolache, în „Valiza cu fluturi”, Teatrul Dramatic din Brașov

